

Nr 221.

Av herr Carlsson, Carl, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 11 juli 1919 (nr 406) angående försäljning av pilsnerdricka.

Den kungliga propositionen 185 avser icke att genom rigorösa bestämmelser försvåra eller förhindra åtkomsten av pilsnerdricka i de fall, då påvisbar olägenhet genom sådan åtkomst icke kan ådagaläggas, utan att råda bot för vissa missförhållanden. Samma syfte är ock vägledande för oss i de förslag till ändringar i den kungl. propositionen, vi föreslå.

Såsom ett missförhållande kan det enligt vår mening betraktas, att ynglingar, som stå under barnavårdsnämnds uppsikt — d. v. s. under 18 år — skola tillerkännas rätt att för egen del eller andras köpa pilsner. Då ynglingar ofta inköpa pilsner i sådan myckenhet, att berusning åstadkommes genom förtäringen, synes detta förhållande mana till åvägabringandet av överensstämmelse mellan rusdrycksförsäljningsförordningen och § 17 i denna förordning, vadan vi föreslå, att åldersgränsen måtte höjas till 18 år för den, som skall åt sig på försäljningsställe få pilsnerdricka utlämnat.

Enligt vår uppfattning är frågan om övervakandet av pilsnerbryggeriernas lagåttlydnad en fråga av central betydelse. Det synes, att den kungl. propositionen i detta avseende visserligen beaktat detta faktum men icke därav dragit den riktiga slutsatsen. Kungl. Maj:t gillar vad kontrollstyrelsen sagt om nödvändigheten av att söka på frivillighetens väg ernå rättelse, där svårare missförhållanden yppat sig. Men en förutsättning för att kontrollstyrelsen i detta avseende skall vinna resultat är, att tillverkaren räknar med den vädjande såsom en maktfaktor. I motsatt fall lär erinran icke bli effektiv. Befogenhet att kunna ingripa mot överträdare och inskrivandet av sådan befogenhet i lag torde över huvud vara en förutsättning för att en ämbetsmyndighet skall kunna framträda och ha möjlighet att göra sig gällande i samarbetet med ett privat tillverkareföretag. Bryggerihanteringens utövare i vårt land äro genom ekonomisk och organisatorisk styrka en maktfaktor, och det synes oss nödigt, att de ingrepp på dess område, som måste ske, då laga förordningar kränkas, skola göras på ett på

en gång konciliant och auktoritativt sätt. Vi tro ej på möjlighet för kontrollstyrelsen att för små arvoden i varje län få kvalificerade personer att fullgöra dessa uppgifter. Vi anse det ej vara nödigt och önskligt, att dessa ombud skola utöva något slags spionage på bryggeriidkarne, och ur den synpunkten är ett så stort antal som föreslagits obehöfligt. Under medverkan av tidningspress och allmänhet får kontrollstyrelsen underrättelse, när av en eller annan anledning nykterhetstillståndet på en ort försämras, och om det visar sig, att sådan försämring orsakas av regelmässig överträdelse av pilsnerförsäljningsförrordningen, kan och bör kontrollstyrelsen genom särskilt kvalificerad tjänsteman verkställa undersökning.

Oss veterligt har kontrollstyrelsen icke ansett sig behöva begära utökning av sina arbetskrafter för sådant övervakande, och vid sådant förhållande finna vi ännu mindre skäl att biträda den uppfattningen, som uttryckes i den kungl. propositionen och som förutsätter arvode för ett uppdrag, som enligt vår mening blir mindre effektivt.

Genom att giva åt kontrollstyrelsen befogenhet att, på sätt den finner mest tjänligt, övervaka tillverkarnes försäljning av sin vara avkopplas givetvis icke Konungens befallningshavandes lagliga plikt, lika litet som detta sker i fråga om andra verksamhetsområden, där de tvenne ämbetsverkens befogenhetsområden delvis sammanfalla.

Ett ingripande från kontrollstyrelsens sida kan vara påkallat, även om man icke kan säga såsom propositionens § 27 säger, att "nykterhetstillståndet å en viss ort menligt påverkas" genom rådande försäljningspraxis.

Den av oss i § 21 föreslagna ändringen är allenast en konsekvens av vad vi föreslagit rörande § 27.

Slutligen synes det oss uppenbart, att skärpta straffbestämmelser behövas mot "nykterhetskaféer" och handlande, som utan rättighet sälja pilsner. Det måste antagas, att då dylika personer verkställa försäljning, de göra det i betydande omfattning, och det skulle bli ett verksamt medel att hejda en dylik försäljning, om straffutmätning måste äga rum enligt de strängare bestämmelserna i § 28 än de mildare i mom. 1, och fördenskull biträda vi, vad kontrollstyrelsen i detta avseende föreslagit.

Den kungl. propositionen omnämner, att riksdagens tvenne nykterhetsgrupper och förbudsvännernas landsförbund i en gemensam skrivelse utvecklat sin uppfattning i förevarande spörsmål, och vi bedja att få hänvisa till denna skrivelse (bil. 1).

På grund av vad sålunda anförts få vi hemställa,

att riksdagen måtte besluta, att 17 § mom. 1, 21 §, 27 § mom. 4 och 28 § i förordningen av 11 juli 1919 (nr 406) angående försäljning av pilsnerdricka måtte erhålla följande ändrade lydelse:

17 §.

1. Pilsnerdricka må å försäljningsställe icke utlämnas till den, som ej fyllt aderton år.

21 §.

Partihandlare (lika med Kungl. Maj:ts förslag) — — — levererade myckenheten.

Försäljningsbok samt förteckning, som avses i 9 § 4 mom., skola hållas tillgängliga för kontrollstyrelsen eller dess ombud samt allmän åklagare.

27 §.

4. Förekomma oordningar med anledning av sådan försäljning av pilsnerdricka, som utövas av tillverkare, eller bedriver tillverkare sin försäljning så, att syftet med de i denna förordning meddelade bestämmelser eljest uppenbart åsidosättes, äger kontrollstyrelsen föreskriva de inskränkingar eller villkor i avseende å försäljningens bedrivande, som kunna vara erforderliga för vinnande av rättelse, eller ock för viss tid helt eller delvis förbjuda försäljningens fortsättande. Av kontrollstyrelsen i nu berörda avseende meddelade beslut lända till efterrättelse utan hinder av anförda besvär.

28 §.

1. Den — — — femton till och med tvåhundra kronor.

2. Beträdes någon andra gången eller oftare med olovlig försäljning av pilsnerdricka eller beträdes någon, som äger rätt till utskänkning av alkoholfria och därmed jämförliga drycker eller som efter anmälan, som i 9 § näringsfrihetsförordningen sägs, idkar handelsrörelse, under utö vandet av sin rörelse med olovlig försäljning, eller bedriver någon eljest sådan försäljning i större omfattning eller yrkesmässigt, straffes med böter från och med ett hundra till och med tvåtusen kronor eller med fängelse i högst sex månader.

3. Dömes den, som efter anmälan eller tillstånd idkar utskänkning, varom i förordningen angående försäljning av vissa alkoholfria och därmed jämförliga drycker sägs, till ansvar för olovlig försäljning av pilsnerdricka, skall han förklaras förlustig sin rätt att utskänka alkoholfria drycker.

4. (Nuvarande 28 § 3 mom.)

5. (Nuvarande 28 § 4 mom.)

Stockholm den 10 mars 1927.

*C. A. Carlsson.**Oscar Olsson.**Alfred Petré.**Ulrik Leander.**Avskrift.**Bilaga.*

Till

K o n u n g e n.

I anledning av motion från riksdagens nykterhetsgrupper beslöt 1925 års riksdag att hos Kungl. Maj:t hemställa om förslag till ändring av gällande förordning angående försäljning av pilsnerdricka i vissa i riksdagens skrivelse angivna hänseenden. Sedan Kungl. Maj:t i anledning härav anbefallt kontrollstyrelsen att verkställa utredning i ärendet, avlämnade styrelsen den 12 december 1925 utkast till ändrad lydelse i vissa delar av förordningen. Över detta förslag avgåvos yttranden av vissa länsstyrelser samt av svenska bryggareföreningen. Med anledning av vad i nämnda yttranden anförts, återremitterades ärendet till kontrollstyrelsen för förnyad prövning. Sedan kontrollstyrelsen den 21 september 1926 avlämnat ett i vissa hänseenden modifierat förslag, infortrade Kungl. Maj:t yttrande över detsamma från samtliga länsstyrelser och från svenska bryggareföreningen, och hava sådana yttranden numera till Kungl. Maj:t inkommit. I anledning av sagda förslag och de erinringar, som riktats mot detsamma, anhålla undertecknade, i egenskap av delegerade för riksdagens nykterhetsgrupp, riksdagens socialdemokratiska nykterhetsgrupp och förbudsvännernas landsförbund att hos Eders Kungl. Maj:t i underdånighet få anföra följande.

Från vissa håll, enkannerligen svenska bryggareföreningen, har bestritts, att pilsnerdricka spelade någon självständig roll som berusningsmedel. Man drucke spritsurrogat, men skyllde på pilsnerdrickat. Vetenskapliga utredningar hade också ådagalagt, att pilsnerdricka icke vore någon rusdryck.

Gent emot vad som sålunda anförts, få vi till en början hänvisa till de erfarenheter i motsatt riktning, för vilka redogörelse lämnats i kontrollstyrelsens första utlåtande. Än mera belysande skulle nämnda redogörelse ha blivit, därest densamma utsträcks att omfatta de länsstyrelserna underordnade polismyndigheternas yttranden. I olika avseenden klagörande synas oss de av stadsstyrelserna i Östhammar, polisuppsyningsmannen och kommunalnämnden i Tierp, landsfiskalerna i Eksjö, Vetlanda, Malmbäck, Gislaved, Lenhovda, Rockneby, Kalmar, Nybro, Hässleholm, Sotenäs, Stångesnäs, Kville, Nordal, Alingsås, Ås och Kungsäter, magistraten i Ulricehamn, landsfiskalerna i Hova, Binneberg, Vretstorp, Fellingsbro, Svärdsjö, Ludvika, Torsång, Ovensjö, Söderala, Harmånger, Kramfors, Boteå, Nordingrå, Resele, Sveg, Nordmaling, Stensele och Sorsele vara. Vi vilja därjämte bringa i erinran de av byråinspektör Höijer i kontrollstyrelsen vid inspek-

tionsresa i Västerbottens län i oktober 1924 gjorda erfarenheter ävensom de av 1925 års sakkunniga för omarbetande av lagstiftningen mot fylleri och dryckenskap meddelade fall. En av nämnda sakkunniga, professor Petrén, har i tidskrift för nykterhetsnämnderna år 1926 nr 5, som bilägges, redogjort för ytterligare ett antal sådana.

Riktigheten av vad som sålunda omvitnats torde också kunna intygas av åtskilliga såväl myndigheter som enskilda, som under sin gärning kommit i beröring med förhållandena inom de breda folklagren. Nämnda iakttagelser stå icke heller, som svenska bryggareföreningen synes vilja göra troligt, i strid med den vetenskapliga forskningen. Bryggareföreningen har underlåtit att angiva, på vilka vetenskapliga undersökningar den stöder sin mening. För vår del nöja vi oss med att hänvisa till den med modern vetenskaplig metod utförda undersökning, som för få år sedan på officiellt uppdrag verkställdes av docenten Liljestränd och laborator Hammarsten vid karolinska institutet.

Det torde således stå utom tvivel, att pilsnerdricka är användbart som berusningsmedel och att det vunnit användning som rusdryck i sådan utsträckning, att åtgärder från samhällets sida äro erforderliga. Beträffande omfattningen av vad som sålunda kräves, hysa många den meningen, att någon tillfredsställande lösning icke är möjlig att vinna, så länge distributionen av förevarande drycker är föremål för privat företagsamhet. I varje fall är det uppenbart, att, utöver vad som nu föreslagits, åtgärder äro behöfliga till undanröjande av de betydande missförhållanden, vilka yppat sig i frågan om försäljningen till avhämtning och försäljningen till förtäring på stället. Genom författningsändringar i den av kontrollstyrelsen angivna riktning torde sålunda endast de mest uppenbara olägenheterna i fråga om försäljningen till försändning på rekvisition komma att undanröjas.

Största värdet torde därvid böra tillerkännas förslaget om befogenhet för kontrollstyrelsen att ingripa mot försumlig tillverkare. Länsstyrelsernas användningar mot nämnda förslag synas oss icke tillräckligt vägande. Att länsstyrelserna hittills icke med stöd av den dem i 27 § 4 mom. tillagda befogenhet ingripit mot sådan försändning, torde ingalunda, som svenska bryggareföreningen gör, få tolkas som ett bevis för att länsstyrelserna prövat framställda klagomål och vid denna prövning funnit desamma obefogade utan snarare som belägg för länsstyrelsernas bristande möjlighet att bland de mångahanda uppgifter, som åvila dem, ägna erforderligt mått av uppmärksamhet åt denna särskilda angelägenhet. Några länsstyrelser synas till och med sväva i okunnighet om att redan gällande pilsnerdricksförsäljningsförordning ger länsstyrelsen rätt att ingripa mot tillverkares försäljning, därest densamma vållar oordningar. Sålunda förordar länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län ännu i sitt andra yttrande i ärendet ett införande av den befogenhet, som jämlikt 27 § 4 mom. i förordningen redan tillkommer länsstyrelsen. Denna länsstyrelsernas bristande anpassning för uppgifter, vilka, liksom denna, kräva särskilt intresse och särskild sakkunskap, torde icke kunna undanröjas utan en djupgående omläggning av hela länsstyrelseorganisationen. Då en sådan näppeligen torde kunna påkallas under hänvisning till nu föreliggande spörsmål, synes man i stället i detta fall böra fortsätta på den väg, som i stort sett valts vid de förvaltningsorganisatoriska nydaningar, som ägt rum under senare tid: att sammanföra

ett begränsat antal uppgifter med inre samhörighet till enhetlig handläggning av för denna handläggning särskilt inrättad myndighet. Beträffande de stora dragen av denna utveckling, som på flera punkter innebär, att länsstyrelserna befriats från handläggning av uppgifter, vilka dessförinnan tyngt dem, må för tiden intill 1913 hänvisas till departementalkommitténs betänkande del 3 sid. 246 ff. och beträffande de skäl, som i andra än nu föreliggande fall ansetts tala för en sådan organisation av förvaltningen, till exempelvis departementalkommitténs betänkande del I sid. 113 och 1917 års betänkande med förslag till vattenlag sid. 359 ff. I fråga om kontrollen över handeln med andra alkoholvaror har riksdagen genom upprepade utvidgningar av kontrollstyrelsens befogenhet redan godtagit en motsvarande anordning. Det vill därför synas, som om det vore mindre följdriktigt att nu avböja en likartad anordning ifråga om pilsnerdricksförsäljningen. Därigenom skulle icke heller ske något intrång i länsstyrelsernas hittillsvarande ledning av politien i inskränkt mening: beivrandet av mot förordningen begångna förseelser skulle alltjämt åligga dem och icke kontrollstyrelsen. Däremot skulle till kontrollstyrelsen, i likhet med vad som i stor utsträckning skett vid ovan berörda förvaltningsreformer, komma att överflyttas rätten att i det särskilda fallet genom tillsyn och lämpligt avpassade föreskrifter utöva viss preventiv politi. Det finns anledning att antaga, att kontrollstyrelsens större överblick över de svenska legislativa och administrativa alkoholfrågorna i deras helhet och den rikare erfarenhet även ifråga om handläggning av ärenden av nu ifrågavarande art, som skulle följa av en centralisering, komme att visa sig vara en väsentligt större tillgång, när det gällde att ändamålsenligt utforma sådana sådana föreskrifter, än den större förtrogenhet med bygden. som anförts såsom skäl för bibehållande av länsstyrelserna vid deras nuvarande befogenhet.

Därest den nya uppgift, som jämlikt förslaget 27 § skulle åvila kontrollstyrelsen, med någon framgång skall kunna genomföras, torde det oundgängligen erfordras, dels att rätten till partihandel begränsas, dels att det på sätt, som kontrollstyrelsen i 17 § föreslagit, skapas en rättsregel, genom vilken de mest stötande bland de former, som försäljningen hittills visat benägenhet att taga, även juridiskt utdömas. I förra hänseendet ansluta vi oss till kontrollstyrelsens förslag. Den invändning, som gjorts från ett av aktiebolaget vin- och spritcentralens dotterbolag, ävensom invändningen, att utskänkningsföretag å ort utan nederlag stundom vid oväntat stark omsättning skulle få svårt att med erforderlig snabbhet förnya sitt lager, synas oss icke tillräckligt vägande att kunna förhindra den erforderliga omläggningen. Därest den åsyftade försändningskontrollen icke skall bliva illusorisk, torde det därjämte vara oundgängligt att i 9 § 4 mom. och 5 mom. medgiven rätt för annan än tillverkaren att försända pilsnerdricka på rekvisition strängt begränsas till att avse å orten bosatt kund. Måhända borde det därjämte stadgas, att den, som handhar sådan försändning, varom talas i 3 mom., icke må driva försändning, varom talas i 4 eller 5 mom.

Mot den av kontrollstyrelsen föreslagna avfattningen av 17 § i förordningen hava rests åtskilliga invändningar. Länsstyrelsen i Uppsala län har sålunda anfört, att man endast med en extensiv tolkning av "köparens eller hans hushålls behov" kunde undgå att i 17 § 3 mom. finna ett med straffhot förstärkt förbud att försälja till någon, som kunde "skäligen antagas"

komma att bjuda gäster eller besökande på drycken. Vidare bleve det omöjligt att avhämta pilsnerdricka åtminstone genom en icke till hushållet hörande person såsom städerska eller vaktmästare; för att använda ett särskilt aktuellt exempel skulle samtliga medlemmar av ett arbetslag nödgas lämna arbetsplatsen för att avhämta sitt behov av pilsnerdricka och arbetsgivaren vara förhindrad att genom anordnande av särskild hantlangning undvika förläggning av s. k. ölpauser. Länsstyrelsen i Stockholms län anser det orimligt att ålägga partiförsäljaren-tillverkaren ansvaret att pröva, om en återförsäljare skäligen kan antagas överträda sin försäljningsrätt. Länsstyrelsen i Kalmar län anser, att man icke hos en utkörare vid ett bryggeri och än mindre hos bryggeriets ansvarige chef kan förutsätta en sådan personalkännedom och siareförmåga, att de kunna tillämpa ett dylikt lagstadgande. Å andra sidan har länsstyrelsen i Jämtlands län under hänvisning till egna erfarenheter påvisat stadgandets behövlighet.

För vår del kunna vi icke finna erinringarna befogade. Straffpåföljden inträder ingalunda därmed, att köparen har för avsikt att obehörigt använda varan, utan först det ögonblick det hos en med genomsnittlig omsorg och genomsnittlig siareförmåga utrustad försäljare eller utkörare uppstår en förmodan, att varan skall komma till obehörig användning. Samma eller likbetydande uttryck hava redan vunnit användning i 11 och 23 §§ i förordningen angående handeln med skattefri sprit, 11 § i förordningen angående vissa alkoholhaltiga preparat samt i 5, 6, 8 och 10 §§ i lagen den 20 juni 1924 angående olovlig befattning med spritdrycker och vin. Icke heller de av länsstyrelsen i Uppsala län uttalade farhågorna torde vara grundade. Då köp genom ombud icke är i förordningen förbjudet, torde någon förlängning av ölpauserna icke behöva befaras. Undfågnaude av gäster torde ingå såväl i den grupp av handlingar, som benämnas hushåll, som bland de behov, vilka förefinnas hos hushållet, i den mån med detta ord förstås den nämnda handlingsgrupp tillordnade persongruppen. Bestämmelsen skulle emellertid måhända vinna i klarhet, om uttrycket "icke skall komma till användning för köparens eller hans hushålls behov" ersattes med "icke är avsedd att förbrukas av köparen eller i hans hushåll".

Beträffande förslaget i övrigt få vi anföra följande.

Åt 9 § 2 mom. bör givas sådan avfattning, att det tydligt framgår, att kvittot skall tecknas å forsedeln. Den av kontrollstyrelsen till införande föreslagna föreskriften, att avlämnande på järnvägsstation och fartyg må ske endast i de fall, där fortsatt försändning är avsedd, torde, i motsats till vad som anförts av länsstyrelsen i Örebro län, vara behöfelig. Det har nämligen, anmärkningsvärt nog just från nykterhetsvänner i Örebro, klagats däröver, att de nuvarande bestämmelserna utnyttjades för ett vid förordningens avfattning näppeligen åsyftat avlämnande å i hamnen liggande pråmar. Det vill därjämte synas, som om den av kontrollstyrelsen föreslagna rätten att avlämna varan vid station för reguljär automobiltrafik skulle vara en eftergift ägnad att medföra betydande nackdelar åtminstone för Norrlands vidkommande.

Tillstånd, som i 9 § 3 mom. avses, torde böra bliva beroende på kommunalfullmäktiges medgivande. I motsatt fall torde mom. i sin helhet böra utgå. Likaså torde dylikt tillstånd böra begränsas till att avse viss tid, t. ex. högst 3 år.

Straffföreskrifterna i kontrollstyrelsens förslag synas oss väl avvägda.

Därest man på förevarande område önskar åstadkomma ett straffhot med förmåga att utöva en i någon mån återhållande verkan, synes oss straffminima i varje fall icke böra sättas lägre än vad kontrollstyrelsen föreslagit.

Stockholm den 28 december 1926.

Underdånigst

För riksdagens nykterhetsgrupp:
Sven Bengtsson.

För riksdagens socialdemokratiska
nykterhetsgrupp:
A. J. Bårg.

För förbudsvännernas landsförbund:
Gust. Mosesson.
